

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์โศกนาฏกรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมห้องดินภาคิได้เพื่อทราบลักษณะการจัดประเภทของโศกนาฏกรรม กลวิธีการนำโศกนาฏกรรมมาใช้ในวรรณกรรมเกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง การสร้างตัวละคร การสร้างฉากและบรรยากาศ ตลอดจนโลกทัศน์ของชาวไทย ภาคิได้ ที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาจำนวน 10 เรื่อง คือ โศกนาฏกรรม วรรณคดี ภูษาหงส์ จำปาสีทัน พระรถเมรี นายตัน สุวรรณหงส์ โศลกกุมาร มโนห์รานิบาต สุวรรณหงส์ยนต์

การศึกษาโศกนาฏกรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมห้องดินภาคิได้ สรุปผลตามจุดประสงค์ไว้ดังนี้ คือ

1. การศึกษาลักษณะและการจัดประเภทโศกนาฏกรรม จัดได้ 3 ประเภทดังนี้ ความเชื่อเรื่องผีสังเทวดา ความเชื่อเรื่องโชคลางและลางสังหรณ์ เวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง

2. การนำโศกนาฏกรรมมาใช้ในกลวิธีการแต่งวรรณกรรม มีดังนี้

2.1 การดำเนินเรื่อง กวีนำโศกนาฏกรรมมาเปิดเรื่อง แนะนำตัวละคร สร้างปมปัญหา หรือความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความเชื่อทางโศกนาฏกรรมในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความเชื่อเรื่องผีสังเทวดา ส่วนมากเป็นการขอความช่วยเหลือและขอความคุ้มครองต่อเทพหรือผี อันได้แก่ ศีบรรพบุรุษ พระภูมิเจ้าที่ ความเชื่อเรื่องดังกล่าวพบในวรรณกรรมทุกเรื่อง

2.1.2 ความเชื่อเรื่องโชคลางและลางสังหรณ์ มีการนำความเชื่อประเภทนี้มาใช้หลายลักษณะ คือ

2.1.2.1 ความฝัน มีความฝันลักษณะแตกต่างกันไป เช่น ฝันว่าจะมีบุตร ฝันพบเนื้อคู่ ฝันบอกเหตุการณ์ล่วงหน้าซึ่งมีทั้งฝันดีและร้าย ความฝันเหล่านี้ช่วยให้การดำเนินเรื่องดูสมจริง พบในวรรณกรรม 8 เรื่อง คือ โศกนาฏกรรม วรรณคดี ภูษาหงส์

จำปาสี่ต้น สุวรรณหงส์ยนต์ โคลงกุมาร มโนห์รานิบาด สุวรรณหงส์

2.1.2.2. ลางสังหรณ์เป็นการบอกเหตุการณ์ล่วงหน้า มีด้วยกัน 3 ชนิด คือ ลางที่เกิดจากสัตว์ สัตว์ที่นำมาใช้ส่วนมากเป็นสัตว์เล็กซึ่งพบได้ในบ้านเรือนหรือในป่า เช่น นก หนู จิ้งจก ฯ ลางที่เกิดจากคน เช่น อาการกระหม่อมตา ความผิดปกติของร่างกาย ลางที่มีลักษณะแปลกหรือผิดไปจากเหตุการณ์ผิดปกติธรรมดา ปรากฏในวรรณกรรม 7 เรื่อง คือ โคนุตร วรวงศ์ गयाหงส์ จำปาสี่ต้น สุวรรณหงส์ โคลงกุมาร มโนห์รานิบาด

2.1.2.3. พลังสมาธิ เป็นการกำหนดจิตเพื่อทราบเหตุการณ์ล่วงหน้า ปรากฏในวรรณกรรม 2 เรื่อง คือ โคลงกุมารและสุวรรณหงส์

2.1.2.4. การอธิษฐาน เป็นการกระทำประกอบกับการเสี่ยงทาย พบในตัวละครสตรี เป็นการกระทำเพื่อได้พบคู่ครอง ปรากฏมากในวรรณกรรมเรื่องสุวรรณหงส์ เรื่องพระรถเมรี เรื่องโคนุตร

2.1.3. เวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง เป็นความเชื่อที่กวีนำมาใช้มาก มีลักษณะแตกต่างกัน แต่ทุกชนิดต้องมีเวทมนตร์คาถากำกับเสมอ เช่น เมตตามหานิยม ปรากฏในวรรณกรรม 3 เรื่อง คือ พระรถเมรี นายตัน โคนุตร การทำเสน่ห์ปรากฏในวรรณกรรม 4 เรื่อง คือ จำปาสี่ต้น วรวงศ์ พระรถเมรี โคนุตร การอยู่ยงคงกระพันมักนิยมใช้ในการสู้รบหรือเพื่อป้องกันอันตรายปรากฏในเรื่อง วรวงศ์ พระรถเมรี การลงเลขยันต์ ปรากฏในวรรณกรรม 3 เรื่อง คือ สุวรรณหงส์ พระรถเมรี นายตัน นอกจากนี้มีการแปลงกายเพื่อกำเนินการต่างบรรลุตามจุดประสงค์ มีในวรรณกรรม 7 เรื่อง ยกเว้นเรื่อง นายตัน गयाหงส์ สุวรรณหงส์ยนต์

การศึกษาวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีวรรณกรรมเพียงเรื่องเดียวที่ไม่กล่าวถึงเวทมนตร์คาถาเกี่ยวกับไสยศาสตร์คือเรื่อง गयाหงส์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมุ่งสอนธรรมะมากกว่า แต่ยังคงมีความเชื่ออันเนื่องมาจากไสยศาสตร์ปรากฏอยู่ เช่น ความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดา

ความเชื่อที่กล่าวนี้ก็นำมาใช้ดำเนินเรื่องตอนเปลี่ยนแปลงชีวิตของตัวละครสำคัญ เช่น การมีคู่ครอง การมีบุตร การพลัดพราก เหตุการณ์ต่าง ๆ สร้างบรรยากาศในการดำเนินเรื่องสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ช่วยการดำเนินเรื่องกระชับรัดกุม รวดเร็ว สมเหตุสมผล เช่นการแสดงอิทธิฤทธิ์ การแปลงกาย การย่นระยะทาง การทำเสน่ห์ และความฝัน เช่น นางจันเทวีฝันเป็นนางเกิดจากการพลัดพรากกัน พระสุธนต้องออกผจญภัยเพื่อติดตามนางมโนราห์ไปยังเมืองไกรลาส เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ นอกจากนี้สามารถศึกษาพฤติกรรมตัวละครได้อย่างดี

2.2 การสร้างตัวละคร กวีสร้างตัวละคร 2 ประเภท คือ ตัวละครมนุษย์ และตัวละครอมมนุษย์ ซึ่งล้วนมีความสามารถทางไสยศาสตร์ กวีกำหนดความสามารถทางไสยศาสตร์ไว้ 2 ลักษณะ คือ ตัวละครมีความสามารถทางไสยศาสตร์จากการศึกษา และตัวละครที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์เฉพาะตัวโดยไม่กล่าวถึงการเล่าเรียน ส่วนใหญ่เป็นตัวละครสำคัญ

ตัวละครมนุษย์ซึ่งมีความสามารถทางไสยศาสตร์มากคือ โทร เพราะปรากฏในวรรณกรรมทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องนายคั่นเพราะเป็นเรื่องของชาวบ้าน ส่วนตัวละครอมมนุษย์อันเป็นตัวแทนของธรรมชาติมีหลายตัวที่ปรากฏมากในวรรณกรรม คือ พระอินทร์ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยเกี่ยวกับพระอินทร์ว่า เป็นเทพผู้คอยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากเสมอจนมีสำนวนว่า พระอินทร์เขียว ๆ ลงมาก็ไม่ยอม ตัวละครอมมนุษย์อีกตัวคือ ฤๅษี เพราะมีความรู้เรื่องไสยศาสตร์อย่างแตกฉาน

ตัวละครเหล่านี้ล้วนช่วยเรื่องดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม และทำให้เรื่องโลกโศกแปลกพิสดารควรแก่การติดตามอย่างยิ่ง

2.3 ฉากและบรรยากาศที่เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์ กวีใช้ฉากสมจริงหรือฉากธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น ฉากห้องฟ้า ฉากห้องทะเล และฉากป่า ฉากเกิดจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ห้องน้ำปั้นปูนหรือเตี๊อดปลานเพราะอำนาจของเวทมนตร์คาถา ฉากและบรรยากาศเหล่านี้ช่วยให้เรื่องตื่นเต้น ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน

3. โลกทรรศน์ที่มีต่อไสยศาสตร์เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ เช่น ผีसाงเหวดดา ไชยกลางและกลางสังหรณ์ เวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง สิ่งเหล่านี้สามารถบันทึบบังคับอำนาจอื่น ๆ ได้ เช่น ความเชื่อเรื่องผีสางเหวดดา มนุษย์สามารถติดต่อขอความช่วยเหลือจากภูติผีปิศาจ เช่น ผีบรรพบุรุษให้ความช่วยเหลือคุ้มครองหรือกระทำการต่าง ๆ ตามความประสงค์ให้สำเร็จ และแสดงความขอบคุณด้วยการเซ่นไหว้ ความเชื่อเรื่องไชยกลางและกลางสังหรณ์ ได้แก่ พลังสมาธิ แรงอธิษฐาน ความฝัน ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนนำไปสู่เหตุการณ์ที่เป็นจริงซึ่งเป็นความเชื่อที่ปรากฏในสังคมทั่วไป ส่วนเวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง สิ่งเหล่านี้มีอำนาจลึกลับสามารถบันทึบบังคับสิ่งอื่น ๆ เช่น สามารถฟื้นเหตุการณ์ธรรมชาติ เพราะอำนาจของวัตถุได้แก่ เครื่องรางของขลังสามารถป้องกันและให้ความช่วยเหลือตลอดจนแคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง

ความเชื่อเหล่านี้สะท้อนสภาพสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมไม่ว่าเป็นวรรณกรรมของชาติ หรือวรรณกรรมท้องถิ่น แม้กระทั่งวรรณกรรมต่างชาติ ก็สะท้อนสภาพความเชื่อของบุคคลในสังคมยุคสมัยนั้น อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ที่สืบทอดมาแต่อดีต ปัจจุบันวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้ามากแล้วก็ตาม แต่สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถพิสูจน์ความเร้นลับได้ วรรณกรรมประเภทนี้ยังเกิดขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพื่อแสดงจินตนาการและอารมณ์ของกวีและผู้อ่านที่มีต่อเหตุการณ์แปลกประหลาดมหัศจรรย์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาไสยศาสตร์ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ผู้ศึกษาเห็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ความเชื่อเหล่านี้ปรากฏในวรรณกรรมถิ่นต่าง ๆ เห็นควรศึกษาความเชื่อทางไสยศาสตร์ในวรรณกรรมถิ่นอื่น เพื่อทราบพฤติกรรมของบุคคลในถิ่นนั้น ๆ อันก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องกัน

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณกรรมแต่ละถิ่น หรือถิ่นเดียวกันแต่ต่างสมัย เพื่อทราบความแตกต่างหรือความเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อ
3. ตัวละครที่มีความสัมพันธ์กับไสยศาสตร์และปรากฏในวรรณกรรมเกือบทุกเรื่อง เช่น ฤๅษี ยักษ์ เทพ บทบาทของตัวละครเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง ควรศึกษาพฤติกรรมของตัวละครเหล่านี้ เพื่อทราบความมุ่งหมายที่กวีแฝงเร้นไว้
4. ควรศึกษาความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่แฝงในพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อหาเหตุผลและความหมายแอบแฝง เพราะช่วยให้ทราบถึงพื้นฐานทางความคิดของกลุ่มบุคคลในสังคม ตลอดจนความเข้าใจสังคมอย่างดียิ่งขึ้น
5. ควรศึกษาความรู้ในด้านอื่น ๆ มาศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง เช่น วัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณี ศาสนศาสตร์ ดาราศาสตร์ โหราศาสตร์ จะช่วยให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมแต่ละด้านอย่างดี
6. ควรศึกษาวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น วรรณกรรมคำสอน วรรณกรรมกฎหมายชาวบ้าน ประวัติศาสตร์หรือพงศาวดาร เป็นต้น จะช่วยเข้าใจวิถีชีวิตของชาวภาคใต้ได้ดียิ่งขึ้น